

MUZEUL SATULUI - PUNTE DE LEGĂTURĂ ÎNTRE GENERAȚII

Margarita ROTARI,
profesoară de istorie și educație civică,
grad didactic I, IP Gimnaziul „Eugen Coșeriu”, s. Catranic, r. Fălești
e-mail: itor00@bk.ru, margarita65rotari@gmail.com

Summary

The present research addresses the possibilities of correlation between the curricular contents and the methods used in the didactic process with the social reality, the daily experience and the pupils' living environment, these being placed as intermediaries between the generations of yesterday and tomorrow. An active learning laboratory, besides the history class room, is the museum of the village. Village Museum influences motivation for learning because students apply what they have learned in real life situations, in activities where they have diverse responsibilities, at the same time interacting and relating with people in the community. Learning becomes an active and not passive process; students learn better when they are directly involved in solving tasks that make sense to them and those around them; learn directly from people and identify their own problems, learn with them. This is the main objective of learning - integration within communities where their inhabitants are good citizens with productive social roles; On the other hand, the community gives the school a key role in promoting and researching local history, which it can only fulfill if it comes out of the characteristic institutional isolation and accepts the challenges of local collaboration and partnerships with other institutions, categories of people, interest groups. The adaptation of the school curriculum to the local context responds to the requirements of a reality characterized by: permanent and rapid changes, sometimes influenced politically, the multiplication and diversification of information, the enrichment and the continuous modification of the cognitive domain.

The school, the teacher, the community are meant to ensure, through an adequate educational offer, the development of the pupil's intellectual potential and the possibility of exercising the competences acquired within the didactic activities. Forming specific competences through historical education, pupils are already becoming a part of real life, in the unitary reality in motion, in the society that must be regarded as a whole. Each student turns into an active and competent member of the community, in a responsible person who performs multiple social roles in a successful way. The purpose of teaching history is realized through the knowledge of the past, as well as the orientation of the students in the current problems of society, by revealing the deep links between past and present. This is possible if pupils learn to

know the development of society. The village museum offers original data from archeology, monuments, local history, oral history.

Key words: *local history, oral history, village museum.*

Educația istorică are un rol deosebit în dezvoltarea deprinderilor și abilităților necesare pentru formarea cetățeanului participativ și responsabil. În acest context, istoria are menirea de a forma un cetățean democratic, care să fie înzestrat, pe parcursul școlarizării, cu un ansamblu de competențe funcționale ce îi vor permite să facă față cerințelor societății contemporane¹. Astfel, conform finalităților educaționale (art. 11 pct. 2 al Codului Educației), școala are misiunea de a pregăti o gândire critică la beneficiarii săi, iar disciplina *Istoria românilor și universală* este unul dintre mijloacele de realizare². Una dintre perspectivele pe care le abordează conținuturile învățământului actual este patrimoniul cultural și experiența socială. În acest sens, problematica conținuturilor include și prezentarea cunoștințelor de bază prin prisma reprezentărilor actuale despre știința respectivă și experiențele sociale³, iar activitățile educaționale promovate de profesorul de istorie includ participarea și încadrarea elevilor din instituție în activități cu tematică referitoare la studierea istoriei locale, valorificarea patrimoniului cultural, istoric și al naturii din localitate/ municipiu/raion într-un mod conex. Realizarea sarcinilor studierii istoriei presupune, pe lângă stabilirea obiectivelor, optimizarea conținutului și a metodelor de învățământ, dar și existența unei săli specializate, dotată cu mijloace specifice de predare/învățare a istoriei și care să asigure un mediu educativ prielnic dezvoltării capacităților intelectuale, afective și voliționale ale elevilor.

Muzeul satului reprezintă un cadru potrivit pentru desfășurarea și extinderea activităților didactice. Este mediul potrivit pentru unele lecții privind dezvoltarea culturii social-economice la nivel de comunitate, discutarea subiectelor privind patrimoniul cultural comun, tradiții, viața socială și cotidiană, despre oameni și faptele lor. El permite și impune schimbarea viziunii asupra organizării procesului de învățământ, în sensul acceptării spiritului de observație, a siguranței, independenței și creativității elevilor, oferă posibilitatea transformării elevilor din obiecte ale educației în subiecte ale acesteia, prin faptul că organizarea și dotarea lui permit participarea elevilor la desfășurarea activității didactice, deci la propria lor informare și formare. Dotat cu echipament și exponate, muzeul dispune de o

¹ Curriculumul modernizat la istorie pentru învățământul primar, gimnazial și liceal (aprobat prin ordinul ME nr. 331 din 12.05.2010).

² Repere metodologice privind organizarea procesului educațional la disciplina *Istoria românilor și universală* în anul de studii 2017-2018.

³ Cadrul de referință al Curriculumului Național, aprobat prin ordinul ME nr. 432 din 29 mai 2017.

informație largă și captivantă. Activitățile în incinta muzeului motivează elevii pentru participare activă la viața socială, culturală, religioasă, economică și politică a comunității, implicare în evaluarea problemelor complexe ale societății și rezolvarea acestora; atenție, altruism, respect, generozitate și sprijin pentru consăteni, interes și implicare în dialog intercultural, preocupare pentru păstrarea și valorificarea tezaurului cultural și spiritual al Republicii Moldova și pentru promovarea acestuia în lume, posibilitatea de exersare a potențialului intelectual, a competențelor și posibilitatea de autorealizare în Republica Moldova.

Muzeul satului are o influență favorabilă asupra dezvoltării trăsăturilor morale ale discipolilor, asupra educării acestora și stimulează introducerea și dezvoltarea unor noi relații între profesori și elevi, relații de cooperare în cadrul învățării, profesorul devenind mai mult decât îndrumător și coordonator al activității elevilor.

Muzeul satului Catranic adăpostește o colecție frumoasă, adunată din truda unor oameni dedicați, evocând, pe de o parte, sufletul interiorului locuinței țărănești tradiționale de pe meleagurile făleștene și, pe de altă parte, meșteșugurile practicate în comunitate, agricultura, creșterea animalelor, industria casnică, prelucrarea lemnului. Misiunea pe care o poartă este conservarea etnicității, a specificului local care a rezistat ambiției de modernizare a satului. O civilizație care se stinge, pe zi ce trece și pe care avem datoria să o reconsiderăm, să o respectăm și să o valorificăm, pentru a nu fi condamnați la dispariție – mesaj pe care elevul îl concluzionează fiind nu numai oaspete al muzeului, dar și un colaborator activ în păstrarea vestigiilor istorice. „Muzeul poate deveni o resursă educativă, fie în calitate de mediu nonformal, fie de mediu informal de învățare. Diferența dintre cele două survine în funcție de gradul de intenționalitate, de raportul față de cunoașterea din școală, precum și de gradul de implicare a formatorului sau a educatului. În cazul activităților nonformale, educația în muzeu devine o „prelungire” a educației din școală, este programată, intenționată, atent proiectată, realizată de specialiști pedagogi, iar prezența copiilor la aceste activități devine obligatorie. În situația informalului, educația din muzeu rămâne la latitudinea educatului, este opțională, întâmplătoare, autodirijată și poate fi fructificată ocazional în spațiul școlar. Conduce, de bună seamă, la o culturalizare suplimentară a educatului, dar nu este întotdeauna ratificată, valorificată, evaluată la nivelul activităților educative formale”⁴.

Muzeul satului are o poveste mai lungă, întâi luând ființă colecția de cămăși pentru femei, cusute manual din pânză țesută în condiții casnice, prosoape brodate

⁴ Constantin, Cucos, Pedagogia muzeală - finalități, problematică, perspective, disponibil la: <http://revped.ise.ro/wp-content/uploads/2017/08/2014.-1.-7-23.-Cucos-C.pdf>, p. 9, accesat la data de 28 ianuarie 2018.

și țesute, zolnice, diverse broderii de perete, realizate pe câmp negru, piese etnografice, unelte și scule de gospodărie care astăzi nu se mai folosesc, vase de lut, o ladă de zestre, mai multe tipuri de documente vechi, acte de vânzare/cumpărare, de transmitere a bunurilor, petiții, invitații, scrisori de pe front, instrumente și echipament audio care astăzi nu se mai folosesc, cedând locul tehnicilor digitale, dar care prezintă un interes deosebit pentru tânăra generație ș.a. Avem un patefon în stil Edison, o relicvă de familie predată muzeului nostru. Muzeul a fost creat din inițiativa doamnei Teodora Chiriță, profesoară de geografie. Odată cu plecarea profesoarei din școală, muzeul n-a activat. Am considerat că reactualizarea și funcționalitatea muzeului este o misiune a unui profesor de istorie.

În 2016 a fost redeschis. Urmează o a doua etapă prin care continuăm să achiziționăm diverse piese autohtone care reflectă viața satului moldovenesc. Ne bucurăm când primim donații de la diferite persoane, cu rugămintea ca ele să fie păstrate cu grijă, punând în valoare relicvele încă de la părinți. Exponatele de muzeu ne transmit valori sacre, nepieritoare, copiii descoperind sfințenia unor lucruri confecționate manual, atitudinea grijulie de care au dat dovadă gospodarii și gospodinele de altă dată.

Noua abordare a educației istorice poate fi complementă formal/non-formal și să asigure plusvaloare sistemului educațional, iar contextele create de diversele modalități de concretizare a acestui tip de educație (școlară și extrașcolară) oferă posibilitatea abordărilor interdisciplinare, exersarea competențelor și abilităților de viață într-o manieră generală, de dezvoltare integră a personalității. Rolul profesorului de istorie este de a include valorile patrimoniale într-un cadru educațional mai larg, în care acțiunile propuse aici să vină în extinderea celor de la lecțiile propriu-zise. Sub aspect nonformal, procesul de învățare este liber, centrat pe interesele elevilor, fără limită de timp, beneficiind de explicații, povestiri, memorii, formându-se competențe civice. Pentru eficiență, ora de istorie în cadrul muzeului trebuie să respecte anumite cerințe, iar profesorul de muzeu să colaboreze cu cadrul didactic. La asemenea lecții, elevii nu numai că studiază istoria, ci se află chiar în mijlocul ei, găsind răspuns la multe provocări actuale: cerințelor actuale ale reformei educației în sensul că învățământul este centrat pe elev, metodele folosite sunt active și interactive, mijloacele de învățământ sunt diverse, formele de evaluare sunt multiple, locațiile pot fi variate. Sursele de documentare acoperă o gamă largă, elevii au ocazia să vină în întâmpinarea informației. Formează competențe civice și sociale, promovează valori și atitudini democratice.

Muzeul este binevenit pentru a completa și individualiza specificul istoriei locale, clasele sociale reprezentative, instituțiile și evoluția așezărilor respective. Oferta educațională ține de formarea la elevi a sentimentului și comportamentului

de conștientizare a valorilor trecutului și mulțumirea lucrului făcut cu pasiune și chiar datorită legăturilor de afinitate dintre elevi și profesori. Ideea de renovare a muzeului a prins viață realizând subproiectul „Copiii de ieri, copiii de azi față în dialog”, realizat cu suportul DVV International Moldova, parte componentă a Proiectului de parteneriat: „Dialogul Generațiilor: de la Rememorare spre Reconciliere”, coordonator Asociația Națională a Tinerilor Istorici din Moldova (ANTIM)⁵, 2014. „Scopul proiectului este reuniunea și reconcilierea generațiilor de tineri și bătrâni, precum și a grupurilor comunitare. Cunoștințele despre trecutul localității sunt indispensabile pentru educarea și dezvoltarea unei persoane. Comunicarea cu persoane din diferite medii culturale și atitudini față de viață va facilita înțelegerea dintre generații și va perpetua istoria”⁵.

Prin exemple vii și reale, istoria, și îndeosebi istoria locală, are un rol important în educarea elevilor în spiritul patriotismului. Acest sentiment al dragostei de patrie nu trebuie uitat. Nu este un sentiment înnăscut și nu apare spontan. El este rezultatul unui îndelung proces educativ.

Numai cunoscând trecutul, oamenii pot înțelege prezentul și pot anticipa viitorul. Aduc exemple de activități ce pot fi organizate în cadrul muzeului, pentru creșterea interesului pentru studierea istoriei locale:

- diverse programe/proiecte orientate spre anumite categorii de public din mediul de învățământ (preșcolari, elevi, adulți);
- ateliere practice de lucru și creativitate, urmate de expoziții cu lucrările realizate;
- concursuri, spectacole artistice la muzeu, cum ar fi teatrul animat, teatrul social, când diverse obiecte și exponate ale muzeului prind glas și se prind în horă;
- vizionări de filme documentare, expoziții tematice, ateliere de lucru, cum ar fi confecționarea măștilor sau încondeiatul ouălor, vizite organizate la consătenii cu o vârstă înaintată, care ar putea să ofere o informație amplă, mese rotunde, cu invitația persoanelor resurse și realizând un dialog dintre generații.

Proiectul „Copiii de ieri, copiii de azi față în dialog” a cuprins trei sate, activitățile s-au desfășurat în sălile gimnaziului, în incinta Muzeului și chiar în curtea casei unor naratori. Fiecare poveste de viață a fost corelată cu obiecte sau senzații care au însoțit evenimentele relatate: „Istoria unei icoane sfinte și a unei mașini de cusut”, „Poveste tristă cu miros de mere domnești”, „Copiii moldoveni ai Siberiei de gheață”. Tinerii au învățat din poveștile de viață ale deportaților: Ana Babii, Vasile Cimbriciuc, Eugenia Marchevici, Tatiana Tatian, iar domnii Mihail

⁵ <http://antim.upsc.md/stiri/265-proiect-de-parteneriat-dialogul-generatiilor-de-la-rememorare-spre-reconciliere>

Popovici și Alexandru Sușu au relatat despre deportări, din cele povestite de persoane-victime ale regimului. Aceste activități au reușit să unească generații, prin implicarea activă a tinerilor și vârstnicilor în dialog. Tinerii au înțeles că realitatea, trecutul și copilăria persoanelor deportate a fost cu mult mai dură, decât relatările din manualele de istorie. S-a dovedit că deportările, colectivizarea și alte acțiuni s-au făcut prin forțare și abuzuri tănuite de autorități. Astfel, prin reînvierea amintirilor deportaților, copiii de diferite vârste își pot defini mai clar un viitor pe care și-l doresc și merită⁵. Aceste activități sunt opțiuni pentru promovarea unor istorii trăite – istorii povestite, iar elevii devin investigatori ale unor date și fapte, ce vin să completeze informația pe care o prezintă manualul, cu atât mai mult, descoperind „eroi în localitate la noi”⁶.

Noi încercăm să-i atragem pe elevi, spunându-le câte o poveste în legătură cu fiecare obiect expus. Ar fi bine să înțelegem cu toții că tradițiile reprezintă puntea de legătură cu trecutul nostru, că ele ne scot din anonim și că ne ajută să nu ne pierdem identitatea.

Activitatea didactică propriu-zisă, care continuă în laboratorul de muzeu, contribuie la formarea convingerilor și unui comportament adecvat.

Folosindu-se de mijloace moderne, precum telefoane, videoproiectoarele, camerele digitale, elevii pot realiza produse autentice, cercetând documentele de arhivă și înregistra amintirile adulților din localitate. Prin lecturile tematice, fișele de lucru, scurte momente artistice cu dramatizări tematice, elevii pot asimila informațiile mult mai ușor, pot deveni interesați de istorie ca obiect de studiu și pot intenționa să devină ei înșiși continuatori ai investigațiilor istorice. Activitățile desfășurate în muzeu generează motivația de a crea, dezvoltând, diferențiat, individualizat, aptitudinile creatoare ale elevilor, atât prin realizarea unor reproduceri după operele receptate, cât și prin realizarea unor compoziții plastice din imaginație, sugerate de obiectele estetice contemplate, de atmosfera în care se desfășoară activitatea. Astfel, se dezvoltă imaginația reproductivă și creatoare a elevilor, capacitatea lor de a-și exprima ideile și sentimentele prin forme și culori. Valoarea patrimonială privită ca o sinteză a memoriei locale, foarte bine se conturează pe fonul artei patrimoniale naționale.

Muzeul satului devine un laborator de educație patriotică, nu numai a elevilor, dar și a întregului sat, încurajează cooperarea dintre instituțiile educaționale. Dar trebuie să înțelegem diferența dintre cabinetul de istorie, mediul, unde profesorul de istorie, geografie, științe realizează demersul educațional conform unei curricule

⁶ http://www.dvv-international.org.ua/fileadmin/files/eastern-neighbors/publications_Moldova/ Antim_2-ilovepdf-compressed.pdf. Dialogul generațiilor: de la rememorare la reconciliere. p. 16. / accesat la 15 aprilie 2018.

naționale, și muzeul, care este deschis pentru toate grupurile de vârstă, indiferent de pregătire. Ar fi bine să conștientizăm cu toții că identificarea unor medii de învățare din afara școlii reprezintă puntea de legătură cu trecutul nostru, că ele ne vor ajuta să nu ne pierdem identitatea.

Bibliografie

1. Cadrul de referință al Curriculumului Național, aprobat prin Ordinul ME nr. 432 din 29 mai 2017.
2. Curriculumul modernizat la Istorie pentru învățământul primar, gimnazial și liceal (aprobat prin Ordinul ME nr. 331 din 12.05.2010).
3. Ghidul de implementare a curriculumului modernizat la Istorie pentru treapta primară și gimnazială, aprobat prin Ordinul Ministrului Educației nr.597 din 30.06.2011.
4. Repere metodologice privind organizarea procesului educațional la disciplina istoria românilor și universală în anul de studii 2017-2018. Anexă la Ordinul ME nr. 253 din 26 aprilie 2017.
5. Planul-cadru pentru anul de studii 2017-2018, aprobat prin Ordinul ME nr.180 din 29 martie 2017.
6. Predarea istoriei. Îndrumar metodic pentru profesori. Asociația Națională a Tinerilor Istorici din Moldova. Chișinău: Pontos, 2009.
7. Standardele de eficiență a învățării Istoriei românilor și universale, aprobate prin Ordinul Ministrului Educației nr.1001 din 23.12.2011.

Surse WEB

1. Cucos, Constantin, Pedagogia muzeală - finalități, problematică, perspective, disponibil la:
<http://revped.ise.ro/wp-content/uploads/2017/08/2014.-1.-7-23.-Cucos-C.pdf>, p. 9, accesat la data de 28 ianuarie, 2018.
2. http://www.dvvinternational.org.ua/fileadmin/files/easternneighbors/publications_Moldova/Antim_2-ilovepdf-compressed.pdf. Dialogul generațiilor: de la rememorare la reconciliere". p.16. accesat la 15 aprilie, 2018